

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. Vtrum ad agendum requiatur maior actiuitas agentis, quam resistentia
passi.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

670 PHYSICA. De Conditionibus ad agendum, &c.

potest: ergo. Probatur minor quoad primam partem, quia obstaculum secundum se, verbi gratia speculum, aut paries, non habent virtutem producendi calorem aut lucem ut sex, cum non sit secundum se sic calidum, aut lucidum, imo posset esse frigidum & obscurum. Probatur etiam quoad secundam partem, quia non recipit maiorem lucem ab agente principali actione directa, quam si productum sit in medio, cum non sit melius approximatum quam ipsum medium, nec magis etiam semper capax maioris intensio- nis: ergo nequit per qualitatem directe productam intē- dere medium, quandoquidem, nec simile possit agere in simile, nec minus intensum intendere qualitatem magis intensam.

Dices, obstaculum, licet sit remotius ab agente princi- pali, quam medium, posse tamen recipere ab ipso inten- siorem qualitatem quam medium, quia esset subiectum aptius ad illam recipiendam: hoc autem supposito, reflexio posset oriri ab ipso met obstaculo cum illa qualitate intensiori in illo ab agente principali producta.

12 Respondeo, quidquid sit an aliquando obstaculum aliquid recipiat magis intensam qualitatem, quam me- dium, propter suam meliorem dispositionem; non tamen semper omne obstaculum esse melius dispositum ad inten- siorem formam: nec enim corpus aliquod durum & frigi- dum est aptum ad recipiendum intensiorem formam quam aer, & medius inter ipsum & agens principale: ergo non recipit intensiorem calorem quam aer; & consequenter quando sit ab ipso reflexio, non sit ab ipso met secundum qualitatem in ipso subiectatam, sed ab agente principali; quod si agens principale in vno casu reflectat, non est quod negetur semper reflectere, nisi ostendatur alicuius, cui potius debeat ascribi reflexio hoc autē vix assignari vnquam potest, etiam dato quod in obstaculo produceretur intensior forma: quandoquidem in medio; nam tum etiam æque bene, imo forte melius recurreretur ad agens principale ac ad ipsum obstaculum.

Ioannes à Sancto Thoma hic quest. 5. 2. 2. ait quā itatem minus intensam actione directa productam in medio, oc- currente corpore, à quo fit reflexio, produceri in illo cor- pore magis intensam qualitatem, non quatenus est formaliter minus intensa, sed quatenus est virtualiter magis intensa: existimat enim qualitatem secundum se minus intensam posse, ut est virtus gentis alicuius, producere qualitatem magis intensam.

13 Sed contra, quia calor verbi gratia, ut tria, ut est virtus cuiuscumque agentis, non redditur secundum se perfectior, quam si non esset: neque enim recipit per hoc aliquid, quod alias non haberet: ergo si secundum se non posset producere calorem ut quatuor, nec poterit illum producere ut est virtus illius alterius.

Confirmatur hoc per ea, quæ diximus in Physica, pro- bando quod accidens in virtute substantiæ non possit pro- ducere substantiam.

Confirmatur secundo, quia sic sufficeret igni ad produ- cendum alium ignem, & expellendum frigus quantumvis magnum, producere calorem ut vnum, ille enim in vir- tute ignis sufficeret tam bene ad expellendum octo gra- dus frigoris, ac ad producendum calorem ut duo, ut pa- teret.

Confirmatur tertio, quia calor medij remissus non est vir- tus ignis magis quam calor intensior: ergo calor intensior nequit ab ipso, etiam ut est virtus ignis produci. Probatur consequentia, quia calor intensior ut est virtus ignis, est æque saltem perfectus ac calor minus intensus, & ut est intensior formaliter, est simpliciter perfectior, & conse- quenter nequit ab illo produci.

Obiicies primo: si agens principale produceret maiorem illam intensiorem in medio, deberet illam producere direc- te absque reflexione, quandoquidem medium sit capax eius, & sufficienter applicatum: sed hoc est falsum, ut patet experientia: ergo.

Respondeo negando sequelam: neque enim est capax illius maioris intentionis ab agente principali, nisi per re- flexionem, ut patet experientia; cuius ratio à priori non est alia nisi quod agens principale sit natura sua determi-

natum ad non producendum nisi tantum qualitatis actio- ne directa, & quod determinetur postea ad tantum vlti- rius producendum actione reflexa.

Obiicies secundo: si reflexio fieret ab agente primario, de- beret esse intensior in partibus vicinioribus ipsi quam in partibus vicinioribus obstaculo, sed hoc est contra expe- rientiam; ergo.

14 Respondeo negando minorem, quia reflexio incipit à parte remotiori, & taliter debet produci, quemadmo- dum si ipsum agens esset in illa parte, in qua reflexio inci- pit, quia productio reflexa fit in loco productionis directæ & eodem modo seruata proportione, quo si non poneretur obstaculum, fieret productio directa ab obstaculo: Vnde cum plus produceretur in parte viciniori corpori, à quo fit reflexio, quam in parte remotiori, si actio fieret directa, sed productio esset ab agente primario; eodem modo quando impeditur actio directa debet per actionem reflexam plus poni in parte viciniori obstaculo, quam in remotiori.

Obiicies tertio: experientia constat ex varietate obstaculi variari reflexionem, & si obstaculum sit incapax quali- tatis reflectendæ, non fieri reflexionem vlla ratione: ergo signum est, quod reflexio oriatur ab obstaculo medi- ante qualitate illa.

Respondetur negando consequentiam, scilicet enim se- quitur quod actio reflexa debeat necessario incipere in ip- so obstaculo, & consequenter sicut si poneretur obstacu- lum in initio sphaere actiuitatis gentis, in quod non possit tunc vilo modo agere, aut non nisi remanere illud, inde fieret, quod per reliquam sphaeram, vel nullo modo ageret, ve non nisi remissè iuxta modum, quo se haberet in initio sphaere: eo- dem modo cum reflexio debeat incipere in obstaculo, agens non potest reflectere actionem suam, nisi possit agere in obstaculo, vel non potest reflectere eam nisi remissè, si non possit agere in obstaculo nisi remissè.

15 Obiicies quarto: quando qualitas producta in obsta- culo est actiua, tum habet vim producendi aliquid re- flexe in medio; ergo tum obstaculum mediante illa quali- tate erit causa reflexionis.

Respondetur, concessio toto, nihil esse contra nos, qui damus causam essentialem, & per se reflexionis, non vero per accidens, qualis esset istud parziale obstaculum cum tali qualitate.

Deinde tale obstaculum ad summum erit tantum causa partialis reflexionis; quia cum agens parziale sit etiam potens reflectere actionem, & sit sufficienter etiam ad hoc applicatum, sine dubio reflectet illam, & consequen- ter reflexio fiet etiam ab illo; quamvis forte in casu obie- ctionis obstaculum cum qualitate illa actiua concurreret cum ipso, & consequenter futura sit maior reflexio, quam si qualitas illa non esset actiua, licet hoc etiam ab Aueria negetur.

QVÆSTIO III.

Vtrum ad agendum requiratur maior actiuitas agentis quam resistentia passi.

16 Notandum primo resistentiam esse impedimentum, quo agens ab alio retardatur in sua actione. Hu- iusmodi autem resistentia duplex esse potest, vna positua, ut est actio, qua passum reagendo in agens diminituit eius vires, ne tam fortiter agat, quam alias ageret, si passum non ita reageret, ut cum nix infrigidat manum calefaciē- tem ipsam, & hæc resistentia vocatur positua; quia fit me- diante actione positua. Alia resistentia est negatiua, seu priuatiua, seu formalis, & est incompatibilitas effectus procedentis ab agente cum aliqua forma, seu proprietate passi, in quod fit actio, ut est incompatibilitas frigoris cum calore; vocatur autem negatiua, seu priuatiua, quia fit sine actione, & sine productione alterius qualitatis in agens: vocatur etiam formalis, quia re vera est incōpossi- bilitas formalis istarum formarum, quarum vna à passio expellitur introducta altera. Quod autem hæc resistentia fiat sine actione, patet quia subiectum album mediāte al- bedine resistit agenti producendi nigredinem, cum tamen albedo

Sententia
Ioannis à
S. Thoma

Relictur

albedo non sit actiua; & graue resistit eleuanti ipsu m-
diante sui grauitate, quæ non est actiua, aut saltem non
agit in caula n eleuantem

Confirmatur, quia aiqua minus actiua magis resistunt
quam actiuiora: terra eni u quæ minus actiua est quam
ignis, magis resistit contrariis corrupendis, quam
ignis.

17 *Notandum secundo*, primas qualitates; scilicet
calorem, frigus, siccitatem, & humiditatem, habere resi-
stentiam actiuam sic, vt maiorem habeat calor, & post
ipsum frigus post frigus autem humiditas, & deinde sic-
citas: hoc enim ordine habent actiuitatem maiorem, &
minorem, vt patet experientia, communi Authorum sensu
comprobata: minus enim potest detineri manus intra
ignem, aquam intra qua n frigidissimam, & intra talem
aquam quam intra corpus humidissimum, & intra huius-
modi corpus, quam intra maxime siccum corpus. Resi-
stentia autem formalis non hoc ordine, sed omnino oppo-
sito ipsis conueniunt, ita scilicet, vt calor habeat minorem,
post calorem frigus, post frigus humiditas, & post hanc
siccitas. Et hinc a Philolophis communiter recipitur, qua-
litates quæ magis sunt actiue, eo minus resistere: quod
cum non possit intelligi de resistantia actiua quæ maior
est, ubi maior est actiuitas, debet intelligi de resistantia
formali.

Confirmatur hoc etiam experientia, quia terra omnium
maxime resistit aliis elementis: ergo siccitas, quæ est qua-
litas ipsi maxime propria, maxime resistit reliquarum om-
nium qualitatum. Præterea ignis facilius corrumpitur ab
aqua, quam e contra: ergo calor minus resistit, quam fri-
gus. Denique facilius tollitur frigus aquæ, quam humidi-
tas eius: ergo à primo ad vltimum qualitates, quo magis
sunt actiue, eo minus possunt resistere.

Verum hæc confirmatio patitur aliquas difficultates, quas
tamen iam non libet proponere; sed ea suppositæ & do-
ctrina hæcenus tradita.

18 *Queritur* vtrum, vt aliquid possit agere in passum,
debeat habere maiorem actiuitatem quam sit resistantia
passi, seu vtrum quod idem est, actio procedat à propo-
tione maioris inæqualitatis. Si agens non possit agere in
passum, nisi habeat maiorem actiuitatem quam sit resi-
stentia passi, actio procedet à proportionem maioris inæ-
qualitatis. Si vero possit agere in passum, quod plus ha-
beat resistantiæ formalis quam agens habet actiui-
tatis, actio procedet à proportionem minoris inæqualita-
tis.

CONCLUSIO.

*Agens debet habere maiorem actiuitatem quam sit
resistentia formalis passi.* Est communis cum Rub. 1. de
gen. cap. 9. quæst. 3. contra Tolet. q. 13. de gen. & quosdam
alios.

*Probat*ur: si esset æqualis resistantia passi cum actiuitate
agentis, non fieret actio: ergo multo minus fieret, si maior
esset resistantia passi quam actiuitas agentis. Consequen-
tia est euidens: Probat'ur antecedens: non potest esse actio
nisi agens superet resistantiam passi: sed si passum tantum
resistat quantum agens agit, non superabitur resistantia
passi: ergo.

Confirmatur, quia tunc dicitur esse maior agentis actiui-
tas quam resistantia passi, cum ab hac non potest illa im-
pediri: ergo quoties agens agit, habet maiorem actiui-
tatem, quam sit resistantia passi.

19 *Obiicit*: sequeretur quod non possit reactio dari,
quod est falsum. Probat'ur sequela: passum debet habere
minorem actiuitatem quam sit resistantia agentis, alias
non esset passum, sed agens: ergo si non potest procedere
actio à proportionem minoris inæqualitatis, non potest dari
reactio.

Confirmatur experientia: videmus partem guttam aquæ
excauare lapidem durissimum, cuius resistantia est maior
quam actiuitas.

Respondet, negando sequelam, & distinguendo antecæ-
dens probationis: passum debet habere minorem actiui-
tatem quam sit agentis resistantia actiua, concedo; quam
sit resistantia formalis, nego.

Ad confirmationem respondetur, maiorem esse actiuita-
tem guttæ excauantis, quam sit resistantia formalis lapi-
dis, quoad partem, secundum quam excavatur.

QVÆSTIO IV.

An agens possit perfecte assimilare sibi passum.

Non est dubium, quin possit agens producere ali-
quid sibi simile, & in hoc sensu assimilare sibi pas-
sum: sic enim ignis ignem producit, & homo homi-
nem; sed difficultas est, an in passo aliquo sibi applicato
possit producere tot gradus qualitatis alicuius, quot in
se ipso habet, verbi gratia, an calidum vt octo posset ali-
quod corpus, quod non haberet tantum caloris, efficere
calidum vt octo.

20 *Ruius hic qu. 6.* existimat agens calidum vt octo, Sententia
verbi gratia, si haberet passum sibi penetratiue applica-
tum, posse illud perfecte assimilare, faciendo ipsum cali-
dum vt octo, sed si applicaretur ipsi quocumque alio mo-
do, quamuis esset summe contiguum, aut etiam continu-
um ipsi, non posse.

Fundamentum ipsius pro prima parte est, quod calidum
vt octo habeat actiuitatem sufficientem ad producendos
octo gradus caloris, & aliud corpus aliquod posset esse ca-
pax tot graduum: ergo si perfectissimo modo applicaren-
tur, producerentur octo gradus caloris in illo alio corpore:
sed si ponerentur penetratiue in eodem loco, perfectissi-
me applicarentur.

Fundamentum secunda partis est, quod non applicentur
tam perfecte per contiguationem, aut continuationem, aut
quocumque alio modo, ac per penetrationem: ergo agens
non potest tantum caloris producere, quantum si appli-
carentur penetratiue, & consequenter non poterit perfe-
cte assimilare passum non penetrata.

21 *Verum*, quidquid sit de ipsamet opinione huius au-
thoris, hoc fundamentum secunda partis non sufficit; quia
non est necesse vt quo perfectius applicetur passum, eo
perfectiorem recipiat ab ipso effectum, nisi ostendatur
quod non possit perfectissimum effectum in passo remo-
tiori producere; nam eo ipso quo produceret perfectissi-
mum effectum in passo minus applicato, si melius appli-
catur, non produceret in eo perfectiorem effectum, vt est
euidens, nec tamen sequeretur quod maior aut perfectior
applicatio esset inutilis aut frustranea, quia destrueret ad
hoc quod agens citius produceret illum perfectiorem ef-
fectum.

Confirmatur hoc primo, quia ignis potest in passo remo-
tiori producere ignem, vt patet experientia: sed in passo
viciniori non potest perfectiorem effectum producere:
ergo non sequitur non posse produci calorem vt octo
in corpore contiguo ex eo quod non applicetur tam be-
ne, ac si esset penetratum.

Confirmatur secundo ad hominem, quia ipsemet *Ruius*
fatetur agens, quod non posset alias corpus contiguum
assimilare sibi perfecte, si augeretur notabiliter densitas
aut magnitudo eius, posse illud sic assimilare: sed quan-
tumuis augeretur eius magnitudo, & densitas, corpus con-
tiguum non esset ipsi tam perfecte applicatum, ac si esset
penetratum cum ipso: ergo illud fundamentum non suffi-
cit ad probandum quod non possit perfecte sibi assimi-
lare passum contiguum, si potest sic assimilare sibi passum
penetratum.

CONCLUSIO

22 *Agens non potest naturaliter assimilare sibi perfecte* Agens
passum quomodocumque applicatum, absque penetratione, nequit
An autem possit, si penetratiue applicaretur ipsi, incertum assimilare
est: sed probabilius tamen est, quod non, licet redderet ip-
sum uniformiter simile, quoad omnem partem, & non vnifor-
miter dissimiliter, sicut assimilatur sibi de facto corpora conti-
gua. Hæc quoad primam partem est *Ruius* & *Arriaga*, & c. ac
videtur communis: quoad secundam vero partem & quoad
tertiam videtur esse contra *Ruium*: sed quod ad quartam
puto debere esse omnium: quamuis in terminis non repe-
riam ipsam apud vllum auctorem.

Proba